

ZÁPIS Z 33. ZASEDÁNÍ

KOORDINAČNÍ SKUPINY BEZPEČNOSTI POTRAVIN (KSBP) uskutečněného na MZe dne 12. září 2017

Přítomni: dle prezenční listiny. Jednání se zúčastnil výkonný ředitel EFSA Bernhard Url s delegací

Jednání vedly: **MUDr. Viera Šedivá**, předsedkyně KSBP, **Ing. Jitka Götzová**, místopředsedkyně KSBP

Informace o jednotlivých bodech programu podali:

MUDr. Viera Šedivá, Dr. Bernhard Url, Ing. Jitka Götzová, Mgr. Eva Gottvaldová, Barbara Gallani, Ing. Miroslav Koberna, CSc,

Jednání zahájila předsedkyně KSBP MUDr. Viera Šedivá. Informovala, že jednání se bude týkat Evropského úřadu pro bezpečnost potravin a přivítala delegaci EFSA: výkonného ředitele EFSA Bernharda Url, Barbaru Gallani (ředitelka odb. komunikace a vnějších vztahů), Sérgia Potier Rodeiu (odd. vědecké spolupráce) a Dr. Světlou Kozelskou (odd. zdraví zvířat a rostlin).

I. WORKING TOGETHER TO ENSURE FOOD SAFETY

Dr. Bernhard Url, výkonný ředitel EFSA poděkoval za přivítání a za možnost prezentovat EFSA a to jak pracuje a porozumět systému bezpečnosti potravin v ČR. Měli bychom spolupracovat, protože pracujeme na stejném cíli – bezpečnosti potravin.

- Řízení rizik a jejich hodnocení by měly být odděleno, aby hodnocení nemohlo být ovlivněno. Hodnocení rizik je v Evropě tak striktně rozděleno, že EFSA provádí jen hodnocení rizik a EK jen jejich řízení. Úkolem EFSA je poskytovat nezávislá vědecká stanoviska, která jsou podporou pro manažery rizik a komunikaci rizik. Práce EFSA je založena na spolupráci, bez podpory ČS a organizací jednotlivých ČS nemůže EFSA existovat. Z důvodů finanční zátěže pro ČS je poslední dobou složité získat vědce ke spolupráci s EFSA, což je pro Úřad velkou hrozbou. Také proto delegace navštívuje ČS, aby zjistila, co může udělat pro vylepšení této situace. Bez vědců z ČS evropský systém bezpečnosti potravin nemůže fungovat. Také důvěra ve vědu je v práci EFSA důležitá. Dobrý příklad je glyfosát. Hodnocení je ze strany EFSA hotové, ale manažeři rizik nevědí, jak se zachovat kvůli nedůvěře veřejnosti. Výzvou do budoucna pro EFSA je komplexnost vědy. To se týká chemických směsí, endokrinních disruptorů, zdraví včel, atd. Klíčové jsou inovace. Průmysl je napřed před hodnocením rizik a my s ním musíme držet krok, jinak se tato propast bude zvětšovat.

Dr. Bernhard Url, výkonný ředitel EFSA uzavřel bod pozváním členů a hostů ke spolupráci s EFSA.

MUDr. Viera Šedivá, předsedkyně KSBP, slíbila, že Úřad pro potraviny bude hledat způsoby jak přispět ke spolupráci s EFSA.

II. BEZPEČNOST POTRAVIN Z POHLEDU MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ

Ing. Jitka Götzová, místopředsedkyně KSBP, představila systém, který je nastaven v ČR. Předně představila samotnou Koordinační skupinu bezpečnosti potravin. Protože bezpečnost potravin je založena na mezirezortní spolupráci MZe, MZ, MŽP, MPO a dalších rezortů, byla KS pověřena, aby sdílela informace a jednala se zástupci ministerstev a dozorových orgánů a se spotřebitelskými a profesními organizacemi. Úkolem MZe je hodnocení rizik zdraví zvířat a rostlin a z hlediska řízení rizik dozor nad trhem s potravinami, příprava legislativy a strategie bezpečnosti potravin. Oblast hodnocení rizik pokrývají vědecké výbory. Důležitá je jak komunikace s jednotlivými organizacemi, tak se spotřebiteli – MZe provozuje Informační centrum bezpečnosti potravin, které využívá stále více lidí. Strategie bezpečnosti potravin a výživy byla přijata v roce 2014. Byly stanoveny priority jak v oblasti hodnocení, řízení, tak v komunikaci rizik; týkají se i výživy, zdravého životního stylu a komunikace se spotřebiteli. Komunikaci zajišťuje především Úřad pro potraviny, který nestojí samostatně, jak je to v některých ČS, ale byl včleněn pod MZe. Koordinační místa pro vědeckou a technickou spolupráci jsou také velice přínosná, např. v problematice PNT.

III. BEZPEČNOST POTRAVIN Z POHLEDU MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ

Mgr. Eva Gottvaldová, náměstkyně ministra zdravotnictví, hlavní hygienička ČR, MZ: doplnila systém bezpečnosti potravin o součást spadající pod MZ. MZ nespolupracuje jen s EFSA, ale také s ECDC a ECHA. Stěžejní oblastí je spotřeba potravin a jejich vliv na zdraví. Kontrolní úřady, krajské hygienické stanice, vykonávají dozor nad spotřebou potravin ve vztahu ke zdravotním důsledkům. Jim je nadřízeno MZ, které je řídí, kontroluje a v případě mimořádných opatření, která zasahují do více krajů nebo postihují celou ČR, také koná. Odborné zázemí zajišťuje Státní zdravotní ústav. SZÚ (který spolupracuje s EFSA) se věnuje z kapacitních důvodů jen rychlému hodnocení zdravotních rizik, protože plné hodnocení je vhodné pro velké vědecké granty a tato činnost je přenesena do kompetencí EFSA. Součástí hodnocení rizik je monitoring zdraví a životního prostředí, jehož částí je i monitoring dietární expozice chemickým látkám. Nová zpráva týkající se těchto dat bude publikována koncem roku. Dále byla prezentována databáze Nutrivigilance, kde jsou evidovány nežádoucí účinky potravin. Vzorem byl systém farmakovigilance, který je legislativně ošetřen. V plánu je porovnat získaná data s ostatními ČS, které mají tento systém také zaveden. MZ také spolupracuje v *ad hoc* situacích s dozorovými orgány. I v oblasti komunikace se MZ zapojuje. Cílem je zvýšení potravinové gramotnosti obyvatelstva, mezirezortní i mezinárodní spolupráce, spolupráce s průmyslem. MZ přispívá v oblasti vzdělávání pomocí dotační politiky.

V ČR má v rámci školního stravování každé dítě právo na dotovaný oběd. Ohledně školních jídel a podávaných jídel se říká spoustu mýtů, proto se MZ zaměřilo na zjištění objektivních informací o školním stravování pomocí studií obsahu nutrientů v jídlech zde podávaných. Jídla byla zhodnocena z hlediska obsahu živin a obsahu tuků. Více informací o studiích je možné najít na stránkách SZÚ.

MUDr. Viera Šedivá, předsedkyně KSBP, poděkovala za prezentaci a doplnila, že rezort zemědělství a zdravotnictví sdílí kompetence, co se týká potravinového práva (SZPI, SVS a HS mají stejné kompetence). Zdravotnictví má samozřejmě v kompetenci ještě zákon o ochraně veřejného zdraví.

IV. COMMUNICATION AND COOPERATION GO HAND-IN-HAND

Barbara Gallani, ředitelka odb. komunikace a vnějších vztahů, EFSA, poděkovala za slovo a promluvila o tom, jak EFSA komunikuje a jak se zapojuje. EFSA sdílí informace s ČS pomocí sítě komunikačních expertů, která spadá pod Poradní sbor a slouží k šíření vědeckých poznatků EFSA. Síť je považována za velice důležitou, protože dle EFSA nejsou vědecké poznatky dokončené, dokud se nepředají dále. V minulosti byla tato role hodně opomíjena, ale nyní je na vzestupu díky různým komunikačním kanálům, které jsou k dispozici. Vědecká komunita užívá tuto síť ke sdílení informací s běžnou populací pro spotřebitele přístupnějším způsobem. Hlavní výzvy pro příslušné národní úřady v komunikaci s běžným spotřebitelem o bezpečnosti potravin a krmiv jsou komplexnost problematiky a objevení se problému před nalezením způsobu, jak rizika řídit. Hodnotitelé rizik se po dokončení hodnocení musí spojit s manažery, aby se vyjasnily další kroky. Dalším problémem je, že každý je potravinový expert a společnost je přecitlivělá ohledně bezpečnosti potravin a jejich kvality. EFSA působí v odvětví, které vyžaduje hodně péče, takže hlavní odpovědností EFSA je komunikovat jasně a stručně o vědeckých poznatcích. EFSA pracuje s vědci tak, aby poznatky byly prezentovány jasně, bez přílišného zjednodušení komplexnosti problematiky. Hlavní způsob komunikace je EFSA Journal, další jsou infografiky a dynamické animace. Další způsob, který EFSA zkusil, je vizualizace dat. EFSA získává velké množství dat od ČS, které zpracuje a shrne do srozumitelné a lákavé formy, která se jednoduše hledá. Úřad ke komunikaci využívá také Twitter, Youtube a Research Gate. Se stakeholdery komunikuje pomocí platformy (Stakeholder Consultative Platform), která zahrnuje 24 členů (NNO, průmysl, evropské asociace, atd.). Ta se schází dvakrát ročně. EFSA má také dobré vztahy s dalšími evropskými úřady jako jsou EMA, ECDC, ECHA, EPA, atd.

V. POHLED POTRAVINÁŘSKÉHO PRŮMYSLU NA ČINNOST EFSA

Ing. Miroslav Koberna, CSc., ředitel pro programování a strategii, PK ČR, poděkoval za pozvání a za slovo. Předně představil PK ČR, která zastupuje potravinářské subjekty při komunikaci s úřady na národní i evropské úrovni, zajišťuje kontakty na jednotlivé orgány a reprezentuje potravinářský průmysl. Komunikuje s veřejnými sdělovacími prostředky, úřady, průmyslem i s širokou veřejností. Také provádí odborné a technologické poradenství, spolupracuje s vědeckými institucemi a podporuje inovace. PK provádí i PR a marketing pro potravinářský průmysl. Nyní se uvádí do chodu Výbor pro udržitelnou výrobu a spotřebu. Pod PK spadá také Česká technologická platforma pro potraviny. Platforma zajišťuje kontakt s odpornou veřejností, navazuje na aktivity Evropské technologické platformy pro potraviny. Věnuje se pořádání vzdělávacích akcí, seminářů a konferencí. Aktivně spolupracuje s AK, HK a s profesními organizacemi za jednotlivé sektory, na evropské úrovni je PK členem Food Drink Europe. Průmysl si uvědomuje, že díky EFSA je bezpečnost potravin v Evropě jedna z nejlepších na světě. Průmysl má ale pocit, že procedury EFSA jsou často příliš komplikované a dlouhé. Běžně to je způsobeno snahou o transparentnost, objektivitu. Jeden z případů je kauza rumového éteru, který je v Čechách tradičně používán. Ale PK a EFSA mají společný zájem - spotřebitele: aby byl spokojený, věřil potravinám, jejich bezpečnosti, kvalitě a kupoval je. PK je seznámena s procesy, prací a rozhodovací strukturou EFSA, tak by uvítala, kdyby EFSA byl jediný závazný orgán pro rozhodovací procesy v EU. Existuje příliš mnoho institucí, které vydávají stanoviska rozdílná od vědeckých stanovisek EFSA (např. WHO, OECD). Konkrétním případem je například stanovisko WHO o karcinogenitě hovězího masa.

VI. DISKUZE

Ing. Libor Dupal, SČS, nejdříve představil SČS, což je NNO, která se snaží hájit zájmy spotřebitelů. Poděkoval zástupcům EFSA za jejich práci, kterou SČS sleduje. Hlavní zájem EFSA je bezpečnost spotřebitele, ale přece jen v některých aspektech se činnost EFSA týká problematiky klamání spotřebitele. V oblasti výživy a zdravotních tvrzení je spotřebitel často klamán, ještě výraznější to je v samotném falšování potravin. V tomto odvětví by SČS uvítalo vyšší zapojení Úřadu. Evropská regulace např. ohledně včelího medu má rezervy. SČS by také uvítalo celoevropskou snahu v oblasti hraničních výrobků (léčiva, PNT a doplňky stravy), jejichž problematika je velice složitá a na evropském trhu se vyskytují nepovolené výrobky.

Dr. Bernhard Url, výkonný ředitel EFSA, poznamenal, že Úřad nekontroluje autentičnost potravin ani jejich složení, to je úkolem ČS. To samé platí o hraničních výrobcích. Výkonný ředitel potvrdil, že je složité rozhodnout, co je léčivo, co doplněk stravy a že kolem PNT je spousta nejasností. Ale od 1. ledna 2018 bude procedura týkající se PNT centralizována a EFSA bude mít v tomto procesu roli. Určení, zda je produkt doplňkem stravy nebo léčivem, je záležitost risk managementu, není to vědecká otázka. Proto si situaci řídí ČS samy.

Pavel Foret, ředitel AROMA Praha, sdělil, že firma AROMA Praha se jako výrobce rumového éteru velice zajímá o jeho zhodnocení. Situace kolem pomazánkového másla může být proti rumovému éteru banalitou. Jak je možné, že v rámci schvalovacího procesu, když se problematika rumového éteru řeší od roku 2012, se ve spolupráci s EK dospěje k názoru, že nelze rumový éter zařadit na seznam aromat? V srpnu 2017 došlo k upozornění, že od 22. dubna 2018 nebude pravděpodobně možné rumový éter používat. Zdůvodnění obsahuje málo důkazů o vzájemném působení čtyř problematických látek, které se běžně vyskytují v potravinách a do 22. dubna 2018 není dostatek času na doložení důkazů. Toto vše se děje přes to, že aroma je používané v zemích bývalého Rakouska-Uherska již přes 150 let. Rumový éter byl v ČR schválen Ministerstvem zdravotnictví.

Proč nejsou respektovány tradice zemí, kde se aroma běžně dlouhodobě konzumuje bez prokazatelných dopadů na lidské zdraví? V USA byl rumový éter akceptován právě na základě dlouhodobé konzumace, která prokázala, že tento produkt není škodlivý. Je nějaké východisko ze situace, kdy rozhodnutí nevytváří žádný prostor k řešení a zcela likviduje tradiční výrobky příslušné země? A existuje nějaký precedens, který by korigoval dle našeho názoru uspěchané a nepodložené rozhodnutí, které nás, respektive ČS, poškozují? Nepodloženost rozhodnutí EK vychází z toho, že ve stanovisku EFSA přiznává, že je třeba provést další testování, ale není na něj do stanovené lhůty čas.

MUDr. Viera Šedivá, předsedkyně KSBP, navázala, že tento dotaz by měl být směřován spíše na EK. Problematiku bude projednávat Pracovní skupina na aroma na úrovni EK. Také ji probere odpoledne pan ministr s výkonným ředitelem při bilaterálním setkání. Také dodala, že EFSA výrobky pouze hodnotí, ale neřídí rizika a nedává výjimky na aroma. To dělá EK.

Dr. Bernhard Url, výkonný ředitel EFSA, doplnil, že toto je příklad oddělení hodnocení a řízení rizik. EFSA zhodnotila důkazy, které jsou k dispozici. Nyní je situace řešena na jiné úrovni, v Bruselu. Na jednání Stálého výboru můžeme najít společná řešení v rámci řízení rizik, ne na úrovni jejich hodnocení. Výkonný ředitel se domnívá, že to je přesně tak, jak by to mělo být. Hodnocení proběhne, jak nejlépe to jde a pak situaci řeší manažeři. Tyto dva procesy jsou pečlivě odděleny.

Prof. MUDr. Jiří Ruprich, CSc. SZÚ, poznamenal, že je rád za vystoupení pana Dupala za spotřebitele, který se dotknul téma kvality. SZÚ se jím zabývá a dle dat, které jsou k dispozici, říkají, že si nejsou vědomi žádného zdravotního rizika, maximálně se vyskytují klamání spotřebitele obalem a špatným označováním. Musíme oddělit zdravotní rizika od emočních rizik spojených s ekonomikou. S nimi nemá EFSA nic společného, nedochází k ohrožení spotřebitele. ČR produkuje neuvěřitelné množství dat, ale neumí je dobře využít.

System zpracování a sdílení dat na evropské úrovni se stává pro menší ČS stále složitějším a přestává stačit kapacita pověřených lidí. Platy ve veřejné sféře jsou v některých zemích nízké a systém, na kterém funguje EFSA a některé větší ČS, začíná být příliš komplikovaný. Systém se nemůže dál komplikovat, aby byla rovnost mezi ČS. I vzhledem k dostupnosti systémů ke sdílení dat jsou některé státy pozadu.

Výzva, kterou EFSA jistě rychle nezvládne, jsou kombinace reziduí pesticidů. Dokážeme vyhodnotit kombinaci 3 látek, ale ne 20. Nemáme ponětí, jak tyto látky působí na lidské zdraví, i když jsou v podlimitním množství. To se stává nejčastěji u PNT a doplňků stravy. Možná metoda je více komunikovat a upozornit na situaci spotřebitele (uvést konkrétní firmy, které dováží levnější produkty s použitím více pesticidů). Prof. Ruprich dokončil, že na tyto problémy nemá odpověď, ale je třeba je sdělit.

MUDr. Viera Šedivá, předsedkyně KSBP, reagovala, že doplňky stravy a PNT jsou opravdu velký problém a MZe si je ho vědomo. Také proto byla personálně posílena SZPI.

Dr. Bernhard Url, výkonný ředitel EFSA, uvedl, že vítá zmínku o datech. EFSA je závislá na datech od jednotlivých ČS i průmyslu a jejich sdílení. EFSA podepsala dohodu, že data bude sdílet. EFSA a ČS jsou v důvěrném kruhu („circle of trust“), takže by měli mezi sebou i s dalšími sdílet data a jít kupředu spolu a získávat nové vědomosti. Ale legislativně to je problematické z důvodu intelektuálního vlastnictví. Je to velice důležitá problematika, ale není jednoduché ji vyřešit.

EFSA ve spolupráci s NL se již několik let soustředí na kombinace pesticidů a jak je hodnotit. Pracují s tím, že vědí, že budou muset hodnotit kumulativní efekt pesticidů.

MUDr. Viera Šedivá, předsedkyně KSBP, ukončila jednání dle programu a poděkovala členům KSBP i hostům z EFSA za zajímavé příspěvky a přínosnou diskuzi.

V Praze dne 30. 10. 2017

Zapsala: Ing. Michaela Jedličková

Schválila: MUDr. Viera Šedivá

